

עטרת תפארת

במחיצת רבינו הגדול מרן בעל אילת השחר זצוקללה"ה
טור שביעי מהחברותא הגרמ"י שניידר שליט"א

חג
הפסח
♦♦♦
שנת
תשפ"ד
♦♦♦
גליון 250

חג "המצות"

מצות מכוונה

מצות מכוונה חשיבי שפיר מצות "לשמה לצאת בהם ידי חובת מצה", ועני המתפרנס מן התמחויו יכולים ליתן לו לליל הסדר מצות מכוונה, דכך לי הם כמו של יד. ויש שהיו מקפידים לאכול בליל הסדר דוקא מצות מכוונה.
ומביאים שהחזו"א נתן להרבנית ע"ה לאכול מצות מכוונה.

חובה לדרוש או לשמוע

אחד טען שדרשת שבת הגדול הוא חובה על הרב לדרוש, אבל אין חיוב על הציבור לבוא לשמוע. והשיב לו רבינו, דמ"מ משום כבוד התורה צריך לבוא, כי אם לא יבואו לדרשה, וכי למי ידרוש הרב... והביא את המעשה "הנורא" עם סבו של הגרעק"א המובא בספר חוט המשולש, שרואים מזה כמה חמור כבוד הרב.

סיום מסכת של "קטן", וסיום "במחשבה"

אמר ד"קטן" שמסיים מסכת, יכולים לאכול על סמך זה גם בכורות "גדולים", שהרי גם קטן מקיים "מצוה" בלימודו, והוא סיום של דבר מצוה.
וכן אמר דגם מי שלא הוציא בפיו את "כל המסכת", ולפעמים קורא "במחשבה לחוד", זה נחשב לסיום, דגם במחשבה מקיים מצוה, כדאמרין ובהם "נהגה" יומם ולילה, והגיון היינו במחשבה, [ועד"ז הוכיח בבאור הגר"א או"ח סי' מ"ז דמחשבה הוי מצות ת"ת ע"ש].

ברכה אחרונה אחרי כוס ראשון

לאחר שתיית כוס ראשון בזמנינו נמשך הרבה זמן אמירת ההגדה, ונמצא שעובר שיעור "עיקול", ואף אם יצויר שלא יעבור שעה וחומש, מ"מ שיעור עיקול במשקין הוא זמן מועט, ולא שייך שייצא בברכת על הגפן שיברך לבסוף, וצריך לברך ברכה אחרונה אחרי כוס ראשון. ואמר על עצמו שכשרואה שיעבור הרבה זמן, אומר ברכה אחרונה, וכמובא בשם מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל].

מיץ ענבים בדי כוסות

אמר דאף שסובר מרן הגר"ש זצוק"ל דאינו יוצא ידי חירות בשתיית "מיץ ענבים", ולכן יש לשתות יין. אמנם א"צ לשתות יין חזק דוקא, אלא יין "דל כוהל" נמי יין משמח הוא.
אך לנשים הזהיר ש"לא ישתו" יין, דמבואר בגמ' שהוא מביא מכשול, רק "מיץ ענבים". וכן יש להקל לקטנים ונערים לשתות מיץ ענבים.

הסיבה כיצד?

הסיבה היינו שנשען גופו "וראשו" על הצד, ולא סגי במה שגופו נשען, וראשו באויר. אמנם סגי אם נשען ראשו על ידו, [היינו שתופס הראש בכף ידו הנשען על הצד].
מיהו שתיית הכוס בהסיבה לא יתכן כך, דהא כשבא להכניס לפיו נשפך היין, לכן העצה היא שילגום מעט יין בפיו כשהוא יושב, ומה שמכניס לפה בלי לבלוע, הרי אינו כלום, דהעיקר הוא "הבליעה", וקודם שיבלע ייסב על צדו ויבלע היין, וכך יעשה כמה פעמים עד שיגמור את הכוס.

ובכל שנה, ה" טורח להמחיש את זה בשיעור מ"ב, האיך שעושה הסיבה בשתיית הכוסות.

ארבע קושיות, ותשובה?

שאלו מה תשובה השיבו לבן השואל, על טיבול שתי פעמים, ועל שאלה הרביעית למה מסובין, הרי אומרים רק עבדים היינו, והיכן ההסבר לתשובה על כל השאלות.
ואמר, התשובה על כל השאלות היא "אחת", כי היות שבבליה הזה הוציאנו ה' ממצרים, ממילא לילה זה הוא "שונה", אך מה הטעם של כל דבר א"צ לפרט לו.

"אמונה" "אמונה" אמונה"

כשנשאל רבנו, מהו הדבר "שצריך להתחזק בו" בימי הפסח. אמר: "לחזק את ההתבוננות בהשגחה פרטית". וה' מרבה לדבר, שיכול "כל אחד ואחד" לראות בימי חיוו, האיך שההשגחה העליונה מכוננת את דרכו, והכל מסודר משמים בתכלית, בין לטוב ובין ח"ו... ואין לו לאדם רק להתפלל אליו ית"ש ולקוות לטוב.
ושנה אחת אמר להוציא קונטרס על "אמונה" ממאמריו, לקראת ימי הפסח, והעדיף את זה על פני קונטרס בעניני "חינוך", כי "עיקר פסח - זה אמונה!"

"שבכל דור ודור" ...

ובחסדו הגדול כי גבר עלינו, הראנו הקב"ה את "ידו הגדולה" במוצאי שב"ק האחרון, כששלחו שונאי ישראל ימ"ש וזכרם, "מאות" טילים! מפחידים, ומסוכנים מאד, לעבר ארץ הקודש, ו"אף אחד" לא הזיק לשום אחד מישראל, מוראדיג!
וכפי שאמרו רבותינו ששכבה"ג מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א ומרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א, שזה "נס גלוי", ויש חיוב הודאה עצומה לאבינו בוראינו ית"ש ויתעלה.
אילו פינו מלא שירה קים, ולשונו רינה כהמון גליו וכו' וכו' אין אנחנו מספיקים להודות ולהלל על אחת מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות "הטובות" שעשה ועושה עמנו בכל רגע ורגע.
והי רצון שנלמד מזה "אמונה" ועוד פעם "אמונה", ועי"ז כשמגיעים הימים הנעלים "זמן חרותנו", נזכה להבין ולהשכיל יותר ויותר, מה שאנו אומרים בהגדה, והיא שעמדה לאבותינו וכו' שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, "והקדוש ברוך הוא" מצילנו מידם.

להכין את ההגדה

ובדרך אגב, אמר לי מחותני הנעלה הגאון ר' אברהם דב שולמן שליט"א בשם חותנו מו"ר הגאון הצדיק ר' בן ציון פלמן זצ"ל, שצריך לראות "להכין" את ההגדה, [א"ה כמו לקראת שיעור].
וסיפר דבר פלא... שיהודי אחד שלא התכוון, שאל אותו בנו באמצע ההגדה, מה זה "והיא" שעמדה, מי זה היא? ולא ה' יודע להשיב, ואמר לו הרי כתוב בהגדה "ניח הכוס...". וזה הכונה "והיא" שעמדה, היינו הכוס שעמדה...

הלכות והליכות הפסח

והנה "בעניני החג" זכינו להרבה דברים מרבנו, אך קצרה היריעה מהכיל, לכן נביא בעז"ה רק כמה דברים, ומהם דברים שהי' "מעורר" רבנו לפני פסח.

אין חשש "משהו" חמץ במי הכנרת

אומרים בשם החזו"א דאף דחמץ אסור בפסח אפילו "במשהו", אבל גם משהו יש בו שיעור, ומטעם זה אמר דאין לחשוש לחמץ שנמצא בכנרת כדי לאסור את כל המים, דאינו נחשב ביחס לכל המים שיש שם אפילו למשהו. והביא רבנו כמה ראיות לזה מהש"ס, דגם כשאמרו "משהו" יש בזה איזה שיעור.

מה חמור יותר מחמץ

אמר שהחזון איש התבטא פעם, שמתפלא על כך, שישנם אנשים שבפסח מדקדקים מאד בזהירות נוראה על כל חשש רחוק של חמץ, ואם נופל משהו על הרצפה זורקים אותו מידי! אבל במשך השנה מה שנוגע לאיסורי טריפה חמורים, אינם מקפידים כ"כ. אף שבפסח בודאי אין חשש שיעברו על איסור דאורייתא, ובטריפה רוב החששות הם על איסורים דאורייתא...
הוסיף רבינו, "יש דבר חמור יותר מטריפה, שזה כמעט תמיד דאורייתא, והוא עון חמור הרבה יותר, ובכל זאת אנשים אינם נזהרים ממנו כל כך, והוא - איסור לשון הרע..."

מצוי באריזות המצות, בין של יד או מכונה, שכותבים על הקופסה רשימה של הידורים שנעשו במצות. והראו את זה לרבינו, ואמר שזה טעון גניזה, ועל הציבור להיזהר.

"מצות של אברהם אבינו"

ונראה בעז"ה להביא "דבר נפלא" שאמר פעם רבנו, **בישיבה הק' "דבר שמואל" בפתח תקוה**, ליקרים שזכו להתקרב "ולראות בטוב ה'". בענין "המצות של אברהם אבינו ע"ה, ועוג מלך הבשן".

וכך אמר: התוס' בנדה (דף ס"א א') מביאים, עוד אמר (בבראשית רבה) **שעוג מצאו לאברהם אבינו שהיה עומד בגרנות לתקן עוגות לפסח, [מצות נקראו עוגות] ועל שם זה נקרא "עוג"**.

והנה עוג מלך הבשן כבר הי' בזמן המבול, והי' יושב על התיבה [כמבואר בזבחים ק"ג ב']. ומנח - דור המבול, עד אברהם אבינו הי' עשר דורות, ולכל הפחות עברו כבר מאתיים שנה. וא"כ עד אותו זמן שראה את אברהם עושה עגות, האיך קראו לו? הרי עדיין לא קראו לו עוג, שהרי רק משראה את אברהם אבינו נקרא עוג ולא נזכר האיך קראו לו קודם, ובכל המקומות הוא מזכר בתורה בשם "עוג" וכן בספר יהושע, ולא נזכר בשום מקום שם אחר, וכי לא הי' לו שם?

וגם עכשיו, קשה קצת לומר, שמאותה שעה שראה האיך שאברהם עושה עוגות - מצות לפסח, כעת כל האנשים קראו לו עוג?! [עוג מלשון עוגה], קשה מאד לומר כך.

וע"כ צריך לומר דא"ל מי אומר שקראו לו אנשים עוג? אפשר שבאמת רק "התורה" קוראת לו עוג, ולא בני אדם.

והחילוק הוא שאנשים קוראים כפי מה שקוראים בלי סיבה, אבל התורה זה "שם" שקראו, וכמו שמצינו בהרבה מקומות בחז"ל שהיו לאדם כמה שמות, כגון יתרו היו לו ז' שמות. האם כל האנשים קראו לו בכל השבע שמות? רק התורה קוראת לו ז' שמות. אמנם מסתמא אחד מהשמות גם אנשים קראו, אבל מה שהתורה מתייחסת זה שם התורה נותנת לו.

ולמה התורה נותנת לו שם, לפי "המהות" של האדם, והיות שאדם זה, ע"ז שראה את אברהם אבינו שעושה את המצות לפסח, [כי אברהם אבינו קיים כל התורה כולה קודם שניתנה, וכבר עשה מצות לפסח, ולכן כבר הי' אברהם אבינו בגרנות כדי לקבץ חטים לעשות מצות], ולמצות קוראים "עוגה", על שם שראה את זה נקרא "עוג".

ומה באמת, מה זה נותן מה שראה את זה, וכי אם אחד ראה איזה דבר, כגון איזה בעל חי, האם יקראו לו כמו הבעל חי שראה? כשראה כלב יקרא "כלב", וכשראה עז יהא נקרא "עז"? ולמה כאן פתאום קראו לו עוג? אמנם הוא ראה! אבל מה יש בזה שראה?

וע"כ צריך לומר אחד משניהם, או שהתורה מתכוונת שהיה "צריך להתרשם", או ש"באמת" התרשם, עכ"פ הי' צריך שזה יהי' דבר "שנוגע על כל החיים שלו". כי אם זה לא הי' נוגע לכל החיים שלו, האם בשביל זה כבר הי' נקרא עוג? בשביל שראה עוגה? יש הרבה אנשים שראו עוגות, וכי הוא האדם הראשון שראה עוגה בחיים שלו? הרי הרבה ראו מצות, ובכל זאת לא קוראים להם עוג. ולמה דוקא לו קוראים עוג? בשביל שראה עוגה. וכאן אפי' לא ראה את העוגה, רק ראה האיך שעושים עוגה, ובשביל זה כבר קוראים לו עוג, משום שראה האיך שאברהם אבינו מתכוון לעשות עוגות לפסח!

וע"כ שהתורה מתכוונת במה שקראו לו עוג, שהדבר הזה יכול לעשות רושם על כל החיים שלו, ואם הוא עשה ככה או לא אני לא יודע. אבל מ"מ התורה קוראת לו עוג, בגלל שראה דבר שמזה "צריך להיות לו חושם" לכל החיים שלו.

ואברהם אבינו ע"ה, בזמן ההוא כשעדיין לא הי' תורה, לא הי' שום דבר, והוא כבר כ"כ "דבוק בהקב"ה", ובשביל זה הוא זוכה כבר לקיים מצות, כשרואים האיך שהוא רוצה לקיים מצוות, אפי' שעדיין לא ניתנה תורה, זה צריך לעשות חותמת על כל החיים... אם רואים דבר כזה גדול "שכן אדם מקריב את עצמו בשביל הקב"ה", ועושה כל הדברים ששייך, אפי' עד כדי כך שמקיים מצות שעדיין לא ניתנו. ורק ברוה"ק השיג שיש מצות אלו, בן אדם כזה! כשרואים כזה דבר צריך להתפעל! ואם הוא באמת התפעל, לא ידוע, אבל אם קוראים לו עוג משמע שיש משהו, שהשם הזה אומר משהו!

א"כ צריך לדעת, שאצל כל בן אדם יכול להיות פעם איזה דבר שיתן חותמת אצלו על כל החיים! אם הוא רק יזכה לזה, ואם בן אדם זוכה לגדול מאד מזה, אפי' ע"י דבר "אחד" שרואה יכול כבר לגדול, ואצל עוג יכול להיות שאם לא הי' רואה אולי לא הי' גדל, שהרי כתוב שבזכות זה הוא בא להגיד לאברהם אבינו להציל את לוט. מצד אחד כתוב שהיתה לו כונה לא טובה, אך מצד שני כתוב שהי' לו זכות בזה, ומי יודע אם בלי זה ג"כ הי' מגיע לו הזכות הזה.

עכ"פ רואים שיכול להיות דבר אחד שישפיע על כל החיים, אם רק "ישים לב" כמו שצריך, ע"כ.

קירוב הלבבות..

ובמחילה, אוסיף דבר קטן, בהפטרות השבוע - שבת הגדול, קוראים בסוף הביא האחרון - מלאכי, הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא "והשיב לב אבות על בנים, ולב בנים על אבותם". וכאן אנו שומעים מרבנו שאפילו אם עושים מעשה "כולו לשם שמים", פעולה זו לחוד, כבר בכוחה להשפיע כ"כ על אנשים "רחוקים, שיתקרבו". ויהי רצון שנזכה שתתקיים כבר הנבואה בקרב. וראוי לכל מי שיש לו אנשים שאינם בקיאים מספיק בהלכות החג, ליידע אותו על חובת ביעור חמץ, ואם צריך למכור לונכר.

אמר שהעיקר מה שצריך להדגיש בליל הסדר, זה "אמונה ביציאת מצרים ובהקב"ה", ולראות להביאם לאמונה באנכי ה' אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, שזה כולל שני הדברים, גם אנכי ה' אלקיך, וגם שהוצאתיך מארץ מצרים, זאת אומרת א' שהקב"ה ברא את העולם, וגם שהוא מנהיג את הבריאה, זה יציאת מצרים, לדעת **שאין דבר בלי שהוא המנהיג**, הכל הוא מנהיג, כל דבר שקורה הכל הוא! הכל הוא!

זה צריך לדבר, **והלואי שיכנס**, וכתוב והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלוהיך בחורב.

אמר, דאף שכל היסוד של חינוך נאמר בפסח, רק פסח עצמו לא מספיק, וצריך **כל השנה לחנוך**, אבל לומדים מפסח.

וליל פסח יותר **מסוגל להשפיע**, כי **הקב"ה רוצה וציוה את המצוה** הזו. ליל הסדר בעיקר, וההמשך כל השנה, **זה יתן כוח לכל השנה**.

הפרישי גילאים

שאלה: כשיש כמה גילאים של ילדים בשולחן הסדר, ולגדולים הדברים הפשוטים הם כבר בבחינת חזרה, אם ידבר לפי הנצרך לגדולים, או לפי הקטנים.

תשובה: הוא יכול לדבר לקטנים, וזה בכלל לא זיקק לגדולים..

והגדת לבנך ובתך

שאלה: אם גם לבנות זה אותו החיוב. תשובה: למה לא?! הרי זה אותו החיוב. אמנם הוא לא צריך ללמוד את ש"ס, רק אמונה בה' ולעשות מה שצריך לעשות, זה צריך גם לבנות.

החפץ חיים היה אומר את ההגדה ומתרגם ליידיש, כדי שכולם יבינו, כי פעם נשים לא הבינו לשון הקודש, [וכיום הם מבינות יותר טוב מהאנשים], ותירגם כדי שגם נשים יבינו, [ע"י רמ"א תע"ג ס"ו].

והגדת לבנך - בשמיעה

מי שבא עם משפחתו להיות אצל אביו וכדו' בליל הסדר, וראש המשפחה קורא את ההגדה, **יוצא גם הבן בקיום והגדת לבנך על ידי שמיעת ההגדה, מדין שומע כעונה**. ושאלו הרי צריך לספר לבנו, ובנו אינו שומע ממנו כלום, אמר רבינו וכי גרע מברכת כהנים שכתב החזו"א דמהני לך שומע כעונה.

הרחמן "מיוחד"

הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב, **יום שכולו ארוך יום שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה ויהי חלקינו עמהם**. כך הוא נוסח הרחמן שנדפס בהגזות לומר בליל הסדר. ויש להבין כזה הרחמן **נשגב**, למה אומרים אותו רק בליל הסדר. ויש לומר דבכל השנה מבינים **שרחוקים** מדרגות גדולות כאלו, ולא שייך לבקש דבר כזה, אבל בליל הסדר **אחרי שנתנום** באמונה ביציאת מצרים בהשגחה פרטית, יש מקום לבקש דברים גדולים כאלו. ויום שכולו ארוך, היינו ביטוי שזה **נצח**, בלי הפסקה. וכעין לשון זה איתא בעירובין דף ס"ה ע"א שאמר רב חסדא לבתו אתו יומי אריכי וקטיני וכו'.

כזית בכדי "אכילת פרס"

שיעור אכילת פרס מקובל 4 דקות. ויש להיזהר מאד **"בכל ימי החג"** להקפיד לאכול לכל הפחות כזית א' בתוך שיעור זה, דאל"ה נכשלים בארבע ברכות של ברכת המזון לבטלה ח"ו, ופעמים רואים האיך שיושב רבינו כשאוכל את המצה, ולא מזיז עיניו מהשעון עד שרואה שאכל כזית תוך ארבעה רגעים, [כי הי' קשה לו לאכול מצה בלי ששים]. והי' מתבטא שבקלות יכול להיכשל בארבע ברכות לבטלה ח"ו.

ואין לחשב את שיעור אכילת פרס מהזמן שהכניסו את האוכל לפה, רק מהרגע **שמתחיל "לבלוע"**, וקודם לכן כמונח בקופסא דמי, ופעמים יש הבדל גדול בזה.

והי' אומר שאין צריך לאכול בחיפזון.. דהא שיעור אכילת "פרס" היינו כמה כזיתים, וא"כ לא יתכן שכזית "אחד" לא יספיק לאכול, בזמן אכילת כמה זיתים.

ושיעור כזית במצת "יד", הורה בשם מרן הסטייפלר זצוק"ל למדוד "כגודל יד בינונית", עם אצבעות בריווח, לא דחוקות. [א"ה בספר הזכרונות שכתב מרן בעל השדרן אמונה, מביא שגן הורה גם מרן החזו"א זצוק"ל].

ואמר רבנו, שאין לחלק בין מצות שלהם, למצות שלנו, ולא כפי שיש שרצו לומר שהיום המצות דקיקות מאד, וצריך יותר.

ולענין מרור, נקט כדעת מרן החזו"א שאין לברך על אכילת מרור על חסה, וצריך לאכול "חריין". אך אמר דיש להקל בכזית קטן [היינו כשליש ביצה בינונית שלנו]. דמעיקר הדין נקטינן דכזית נמדד לפי כל דור, כמו שהורה רבי חיים וולוז'ינר זצ"ל.

הגליון השבוע נתרם ע"י החפץ בעילום שם בהודיה להקב"ה על הניסים הגדולים

לתרומות להפצת הגליון השבועי וכן לקבלת הגליון ניתן לפנות למס' 055-7600953 וכן בקול הלשון ובדרשו או למייל לאורו נלך s31626532@gmail.com וכן ניתן להשיג את הגליון מודפס ברש"י 14 קומה ב' ליד הדלת

לתועלת הרבים ניתן להאזין לדברים על פרשת השבוע מרבינו הגדול מרן בעל אילת השחר זצוקללה"ה.

ע"י יבדלח"ט החברותא שליט"א כמידי עש"ק בקו אילת השחר שמספרו 0799-555-555 שלוחה 6.